

Pratarmė

Skaitytojui pateikiamas leidinys – tai mokslinių straipsnių rinktinė, sudaryta XV tarptautinės muzikos teorijos konferencijos „Muzikos komponavimo principai: melodijos fenomenas“ pranešimų pagrindu. Konferencija vyko 2015 m. spalio 14–16 d. Vilniuje, pažymint 140-ąsias M. K. Čiurlionio gimimo metines.

Konferencijoje savo mokslines idėjas pristatė dvi dešimtys muzikologų ir kompozitorių iš įvairių šalių – Lenkijos, Švedijos, Graikijos, Didžiosios Britanijos, Tailando, Rusijos, Austrijos, Latvijos ir Lietuvos. Leidinyje spausdinami moksliniai straipsniai išdėstyti pagal tris potemes.

I potemė – „**Teoriniai, istoriniai ir technologiniai melodijos aspektai**“. Čia nuodugniau tyrinėjama melodijos prigimtis, ištakos ir technologinio įreikšminimo galimybės. Rimantas Janeliauskas, išgryninęs teorines melodinės linijos konstantas, nustato jos komunikacinius archetipus, tam tikrus modelius, egzistuojančius nuo seniausių iki mūsų laikų. Autorius savo idėjas grindžia lietuvių etnomelodijos, M. K. Čiurlionio ir XX a. kompozitorių melodijų analize. Cécile Bardoux Lovén gilinasi į disjunktyvių intervalų reikšmes ir funkcijas komponuojant melodiją. Tyrinėtojos akiratyje – muzikologinių idėjų apžvalga (pirmiausia H. Schenkerio, taip pat jo mokytojų ir vėlesnių sekėjų). Liudmila Kazantseva diferencijuoja dvi glaudžiai tarpusavyje susijusias sąvokas – melodijos ir intonacijos, pabrėždama vienos jų diskretiškumą, o kitos monolitiškumą. Markos Lekkas akceptuoja prielaidą – apšvietos šimtmečiais įsitvirtinusių homofoninę melodiją su jos ištakomis ir dėsningumais slepia gili praeitis, susisiekianti su Guido teorine–didaktine paradigma. Remdamasis formalizuotos Eugene'o Narmour'o melodijos koncepcijos elementais, Sigitas Mickis siekia technologinėmis priemonėmis įreikšminti melodijos fenomeno erdvę. Martinas Vishnickas, pasitelkdamas specifines grojimo klasikine gitara technikas, siūlo praturtinti melodijos atlikimo galimybes.

II potemė – „**Estetiniai, stilistiniai ir semantiniai melodijos aspektai**“. Pranešimų spektras pasižymi didele įvairove. Analizuodamas Tōru Takemitsu melodines struktūras, Ramūnas Motiekaitis ieško atsakymo į esminį klausimą – ar kompozitoriaus metodikoje slypinčios specifinės japonų kultūros estetiškos vertybės priskirtinos prie universalių ar tautinių? Dimitris Papageorgiou pristato melodijos plėtotės pasirinktame makamo garsaulyje (*seyir*) teorinę–stilistinę sampratą. Charris Efthimiou aptaria melodinių linijų formavimo ir instrumentuotės (konkrečiai – pirmųjų ir antrųjų smuikų partijų) aspektus A. Rolla simfonijose *D4* ir *e1* (1803–1811). Baiba Jaunslaviete tyrinėja melodinių monogramų įtaką kompozitorių kūrinių stilistikai ir detalai analizuoja latvių kompozitorės Maijos Einfeldes monogramos E-F-[E]-D-E funkcionavimą. Rimantas Astrauskas ypač akcentuoja linijinius lietuvių etnomelodijų išdailių, kurias sukompnavo M. K. Čiurlionis, aspektus. Išryškindama melodijos kokybės priklausomybę nuo žanro, Inga Jankauskienė aptaria kai kuriuos pastarojo meto lietuvių kompozitoriaus Broniaus Kutavičiaus kūrinius. Pathorn Srikanonda atskleidžia melodinių linijų tonalinės ir semantinės organizacijos ypatumus savo operoje „*Pero Vaz se Sequeira*“. Kalliopi Stiga apibūdina M. Theodorakio epinės–lyrinės melodijos specifiką.

III potemė – „**Melodija šiuolaikinėje komponavimo praktikoje**“. Šioje pranešimų grupėje tyrinėjamos melodijos fenomeno apraiškos jos ribinėse pozicijose. Apžvelgdamas nemažai eksperimentinės melodijos pavyzdžių, Lawrence Dunnas svarsto klausimą – kuo melodija skiriasi nuo paprasčiausios linijos arba „beveik“ linijos? Rytis Mažulis pristato mikrotoninės melodijos tipus, kuriuos nušlifavo įvairiose savo kompozicijose. Chaldas Langfordas komentuoja kompozicinės darybos procesus, padedančius išryškinti paslėptą melodiką ir tematizmą savo prekompoziciniuose kūriniuose. Zitai Bružaitėi aktualūs melodinės–kanoninės punktuacijos principai; juos autorė iliustruoja šiuolaikinių lietuvių kompozitorių muzikos pavyzdžiais siedama su kūrinio dramaturgine, dinamine visuma ir naujomis komponavimo priemonėmis. Tyrinėdamas G. Crumbo melodinę kalbą, Manos Panayiotakis daugiausia dėmesio skiria garsų aukščio bei tembro parametrų ir sieja juos su egzotinės muzikos medžiaga ir filosofija. Andrius Maslekovas tyrinėja „quasi-melodinių“ elementų ypatybes sonorinėje muzikoje.

Tikimės, kad penkioliktasis „Muzikos komponavimo principų“ tomas sulauks gausaus skaitytojų būrio ir bus naudingas kiekvienam besidominčiam melodijos fenomenu. Redakcinė kolegija tikisi skaitytojų dėmesio tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Būsime dėkingi už visas pastabas ir atsiliepimus apie leidinį. Rengėjų vardu dėkoju visiems prisidėjusiems prie šio leidinio rengimo ir leidybos.

Prof. dr. Rimantas Janeliauskas